

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru No. 28484/10 ve 58223/10

Çetin DOĞAN / Türkiye

ve Cem Aziz ÇAKMAK / Türkiye

Başkan

Robert Spano,

Hâkimler

Işıl Karakaş,

Julia Laffranque,

Valeriu Grițco,

Marko Bošnjak,

Ivana Jelić,

Arnfinn Bårdsen,

ve *Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla 14 Mayıs 2019 tarihinde Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölümü), yukarıda anılan 26 Mayıs 2010 ve 3 Eylül 2010 tarihli başvurular ile 10 Nisan 2012 ve 19 Şubat 2013 tarihli kısmi kararları göz önünde bulundurarak ve davalı Hükümet tarafından sunulan görüşler ve başvurular tarafından bu görüşlere verilen cevaplar dikkate alınarak yapılan müzakerelerin ardından aşağıdaki kararı vermiştir:

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2019. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

OLAY VE OLGULAR

1. Birinci başvurunun başvuranı Çetin Doğan (“birinci başvuran”) 1940 doğumlu Türk vatandaşı olup, İstanbul’da ikamet etmektedir. Birinci başvuran, Mahkeme önünde İstanbul Barosuna bağlı Avukat Z. E. Yarsuvat tarafından temsil edilmiştir. İkinci başvurunun başvuranı Cem Aziz Çakmak (“ikinci başvuran”) 1963 doğumlu Türk vatandaşı olup, İstanbul’da ikamet etmektedir. İkinci başvuran, Mahkeme önünde Ankara Barosuna bağlı Avukatlar Ş. Nazlıoğlu Erol ve Y. Katı tarafından temsil edilmiştir.

2. Hükümet kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

A. Davanın Koşulları

3. Davanın kendine özgü koşulları, taraflarca ifade edildiği şekliyle, aşağıdaki gibi özetlenebilir.

1. Başvuranların Tutuklanmaları ve Başvuranlar Hakkında Açılan Ceza Davası

4. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, 2010 yılında, tümü Türk Silahlı Kuvvetleri mensubu subay ve memurlardan oluşan Balyoz (Fransızcası "la masse" veya İngilizcesi "sledgehammer") olarak adlandırılan bir suç örgütünün birçok sözde üyesine karşı ceza soruşturması başlatmıştır. Savcılık, söz konusu üyeleri, 2002 ve 2003 yıllarında seçilmiş hükümeti zorla devirmeyi amaçlayan askeri bir darbe planına katılmakla suçlamıştır ki bu eylem, olayların meydana geldiği tarihte yürürlükte olan Eski Ceza Kanunu’nun 147. maddesi tarafından öngörülen bir suçtur (“Balyoz” Davasının detayları ve bu davaya ilişkin eylem planları için bk. *Doğan/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 28484/10, 10 Nisan 2012 ve *Çakmak/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 58223/10, 19 Şubat 2013).

5. İstanbul Cumhuriyet Savcısı (“Cumhuriyet Savcısı”), 2010 ve 2011 yıllarında, üç iddianameyle, Eski Türk Ceza Kanunu’nun (Bakanlar Kurulu’nu zorla devirme teşebbüsünü önleyen) 61. maddesiyle birlikte 147. maddesine dayanarak, üç yüz altmış beş kişi aleyhinde ceza davası açmıştır. Cumhuriyet Savcısı, ilgilileri, askeri darbe yoluyla hükümeti devirmeyi amaçlayan “Balyoz” Harekât Planına katılmakla suçlamıştır.

6. Başvuranlar, ceza davası süresince, kendilerine isnat edilen suçlamaları reddetmişlerdir. Başvuranlar özellikle, kendilerine isnat edilen suçlamalara dayanak olması gereken dijital belgelerin, aslında ordu mensubu birçok subayı suçlamak ve görevinden etmek amacıyla oluşturulduklarını veya sahtesinin yapıldığını ileri sürerek, savcılık tarafından sunulan CD’lerin gerçekliğine itiraz etmişlerdir. Başvuranlar, Ağır Ceza Mahkemesine, savcılığın, iddialarına dayanak olarak sunduğu delil unsurlarının doğru olmadığını göstermeyi amaçlayan karşı bilirkişi raporları sunmuşlardır.

7. Birinci başvuran, ceza davası sırasında, dört kez tutuklanmıştır; ilgilinin toplam tutukluluk süresi bir yıl on ay ve yirmi beş gündür. İkinci başvuran ise, iki kez tutuklanmıştır; ilgilinin toplam tutukluluk süresi bir yıl sekiz ay ve yirmi altı gündür.

8. Başvuranlar, tahliye edilmek için birçok defa İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine (“Ağır Ceza Mahkemesi”) başvurmuşlardır. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, Cumhuriyet Savcısının görüşüne uymuştur ve delillerin mevcut durumuna, başvuranlara atılı suçların niteliğine ve haklarındaki kuvvetli suç şüphelerine dayanarak başvuruları reddetmiştir.

9. Ağır Ceza Mahkemesi, 21 Eylül 2012 tarihli bir kararla, “Balyoz” Davasında hükmünü açıklamıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, eski Türk Ceza Kanunu’nun 61. maddesiyle birlikte 147. maddesi uyarınca, başvuranları suçlu bularak, ilgilileri farklı hapis cezalarına çarptırmıştır. Yargıtay, 9 Ekim 2013 tarihli bir kararla, başvuranlar da dâhil olmak üzere, 237 sanık hakkında verilen mahkûmiyet kararlarını onamıştır.

10. Belirtilmeyen bir tarihte, başvuruların da aralarında bulunduğu 230 kişi, Anayasa Mahkemesi önünde, özgürlük ve güvenlik haklarının ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği hususunda şikâyetle bulduklarını belirttikleri bir bireysel başvuruda bulunmuşlardır. Anayasa Mahkemesi, 18 Haziran 2014 tarihli bir kararla, bir yandan tutukluluğa ilişkin şikâyetlerin zaman yönünden yetkisi kapsamına girmediğine ve diğer yandan adil yargılanma hakkına ilişkin şikâyetin dayanaklı olduğuna karar vermiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi bu hakkın ihlal edildiğine ve verdiği kararın, "gereğini" yapması için Ağır Ceza Mahkemesine tebliğ edilmesine karar vermiştir.

11. Anadolu Ağır Ceza Mahkemesi, belirtilmeyen bir tarihte ceza yargılamasının yeniden açılmasına karar vermiştir. Anadolu Ağır Ceza Mahkemesi, 10 Mart 2015 tarihli bir kararla, "Balyoz" Davasında hükmünü açıklamıştır. Anadolu Ağır Ceza Mahkemesi, başvuran da dâhil olmak üzere, bütün şüphelilerin beraat edilmesine karar vermiştir. Anadolu Ağır Ceza Mahkemesi, dosyada yer alan delil unsurlarının bir kısmının sahte olduğu kanaatine vararak, bu sahtecilikten sorumlu oldukları iddia edilen şahıslar hakkında şikâyetle bulunmuştur. Mahkemenin, Cumhuriyet Savcısının bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunup bulunmadığı hususu hakkında bir bilgisi bulunmamaktadır.

2. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubu'na Başvurulması

12. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubu ("Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubu"), 1 Mayıs 2013 tarihinde, "Balyoz" Davası kapsamında tutuklanan – başvuruların da aralarında bulunduğu – 250 kişi hakkında 6/2013 sayılı Görüşünü sunmuştur (bk., bu görüşün özetleri için, *Gürdeniz/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 59715/10, § 14, 18 Mart 2014).

B. İlgili İç Hukuk ve Uluslararası Hukuk Kuralları

13. Dava ile ilgili iç hukuk ve uluslararası hukuk, *Gürdeniz* kararında açıklanmıştır (yukarıda anılan, 15 ila 28. paragraflar).

ŞİKÂyetLER

14. Başvuranlar, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası açısından, tutukluluklarının yasallığı hakkında etkili bir şekilde itiraz edememekten şikâyet etmektedirler. Başvuranlar bu bağlamda, adli makamları, silahların eşitliği ilkesine riayet etmeden serbest bırakılma taleplerini reddetmelerinden dolayı suçlamaktadırlar.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

15. Başvuranlar, tutukluluklarının yasallığı hakkında şikâyette bulunmak için kullandıkları hukuk yolunun etkisiz olmasından yakınmaktadırlar. Başvuranlar, nitekim, adli makamların, duruşma yapmadan ve savunmanın görüşlerini dikkate almadan tahliye edilme taleplerini reddettiklerini iddia etmektedirler; ve bu, başvuranlara göre, silahların eşitliği ilkesiyle uyuşmamaktadır. Başvuranlar bu bağlamda, Sözleşmenin 5. maddesinin 4. fıkrasını ileri sürmektedirler.

16. Hükümet, mevcut davanın temelinde bulunan başvurulara ilişkin ileri sürülen sorunların, Sözleşme'nin 35. maddesinin 2. fıkrasının b) bendi anlamında soruşturma veya düzenleme amaçlı başka bir uluslararası yargı mercisine, yani Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubuna sunulduğunu ve dolayısıyla söz konusu başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

17. Mahkeme, başvurulardaki benzerliği göz önünde bulundurarak, başvuruları tek bir kararda birlikte incelemenin uygun olduğu kanaatine varmaktadır.

18. Sözleşme'nin 35. maddesinin 2. fıkrasının b) bendi ile ilgili Mahkemenin İctihadı tarafından geliştirilen kriterleri hatırlatmak uygundur. Bu hükmün somut olayla ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

"2. Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan bireysel başvuruları aşağıda sayılı hallerde ele almaz:

(...)

b) Başvuru, Mahkemece daha önce incelenmiş ya da uluslararası diğer bir soruşturma veya çözüm mercisine daha önceden sunulmuş bir başka başvuruyla esasen aynı olup yeni olgular içermiyorsa. "

19. Aynı davalarla ilgili olarak çok sayıda uluslararası yargılama yürütülmesini engellemeyi amaçlayan bu hükümden, uluslararası bir kuruluş tarafından daha önce incelenmiş olan bir başvurunun Mahkeme tarafından incelenmesinin bertaraf edildiği sonucuna varılmaktadır (*Celniku/Yunanistan*, No. 21449/04, 39. paragraf, 5 Temmuz 2007). Söz konusu kural, başvuruların sunuldukları tarihlerden bağımsız olarak uygulanmaktadır; dikkate alınması gereken unsur, Mahkeme'nin davayı incelediği tarihte, esas hakkında önceden verilmiş bir kararın bulunması hususudur.

20. Bu bağlamda Sözleşme organlarının verdiği kararlar, bir başvurunun daha önceden başka bir uluslararası mahkeme önüne sunulmuş olmasının, Mahkemenin yetkisini bertaraf etmek için kendi içerisinde yeterli bir sebep olmadığını ve denetim organının niteliği, bu organ tarafından izlenen yöntem ve verdiği kararların sonucu, Sözleşme'nin 35. maddesinin 2. fıkrasının (b) bendi bakımından olması gerektiği gibiyse, Mahkemenin yetkisinin bertaraf edildiğini göstermiştir (*Lukanov/Bulgaristan*, No. 21915/93, Komisyonun 12 Ocak 1995 tarihli kararı, Karar ve Raporlar (DR)

80-B, 108. sayfa, *Varnava ve diğerleri/Türkiye*, No. 16064-16066/90 ve 16068-16073/90, Komisyonun 14 Nisan 1998 tarihli kararı, DR 93-B, 5. sayfa, *Jeličić/Bosna Hersek* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 41183/02, AİHM 2005-XII (özetler), ve *Karoussiotis/Portekiz*, No. 23205/08, 62. paragraf, AİHM 2011 (özetler)).

21. Mahkeme, Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubunun çalışma yöntemini daha önce incelediğini ve söz konusu Grubun Sözleşme'nin 35. maddesinin 2. fıkrasının b) bendi anlamında "soruşturma veya düzenleme amaçlı uluslararası bir yargı mercisi" olduğu sonucuna vardığını hatırlatmaktadır (*Peraldi/Fransa* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 2096/05, 7 Nisan 2009 ve *Savda/Türkiye*, No. 42730/05, 68. paragraf, 12 Haziran 2012).

22. Dolayısıyla Mahkemenin, somut olayda, başvuruların Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkralarına ilişkin şikâyetlerinin, Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubu'na sunulan şikâyetlerle "esasen aynı" olup olmadığını belirlemesi gerekmektedir.

23. Mahkeme, *Gürdeniz/Türkiye* kararında ((kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 59715/10, 15 ila 28. paragraflar, 18 Mart 2014) söz konusu davada, Çalışma Grubu'nun, "Balyoz" Davası'nda tutuklanan, aralarında başvuruların da bulunduğu 250 sanığın özgürlüğünden yoksun bırakılmasının, keyfi ve Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 9 ve 14. maddeleri ile İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 9, 10 ve 11. maddelerine aykırı olduğu sonucuna vardığını daha önce tespit ettiğini hatırlatmaktadır. Dolayısıyla Mahkeme, Çalışma Grubu'na yapılan başvurunun, başvuranın kısa bir süre önce Mahkeme'ye sunduğu, Sözleşme'nin 5. maddesine ilişkin şikâyetleri de kapsamakta olduğunu tespit etmektedir. Bu sebeple Mahkeme, davanın koşullarını dikkate alarak, söz konusu başvuruda, olay ve olguların, tarafların ve şikâyetlerin benzerlik gösterdiği kanaatine varmıştır.

24. Mahkeme, somut olayda, bu İçtihadattan uzaklaşmasına yönelik hiçbir sebep görmemektedir (*Kutluk ve diğerleri/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 53980/10, 34. paragraf, 10 Haziran 2014).

25. Mahkemeye sunulan, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasına dayanan ve "Balyoz" Davasına ilişkin şikâyetlerin, esasen yukarıda belirtilen Keyfi Tutuklamalar Çalışma Grubunun görüşünün temelinde yer alan şikâyetler ile aynı olmaları nedeniyle, Sözleşme'nin 35. maddesinin 2. fıkrasının (b) bendi uyarınca bu şikâyetlerin kabul edilemez olduklarına karar verilmesi uygundur.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, Oy birliğiyle,

Başvuruların birleştirilmesine;

Başvuruların kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilerek, 6 Haziran 2019 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan